

TAMOP -4.1.2.-08/1/B Fejlesztő Csoport (FCS)	Dátum: 2010. március 30.	Készítette: Mrázik Julianna Filename: tananyag_vazlat_zaro

KOMPETENCIA ALAPÚ, INKLUZÍV DIGITÁLIS TANANYAGOK FEJLESZTÉSÉNEK KIINDULÓPONTJAI¹

(a tananyag-vázlatok teljes és lezárt kínálata)

I. Előzmények

A Pécsi Tudományegyetem TAMOP -4.1.2.-08/1/B pályázati anyagának egyik blokkjaként ez a pályázati anyag a PTE akkreditált tanári MA szakjainak tartalmi és módszertani fejlesztését tűzi ki célul, a *kompetencia-alapú* tanárképzésnek és a képzők kompetencia-alapú fejlesztésének összhangba hozásával, a *digitális írástudás* és az *idegen nyelv* kulcskompetenciáinak kiemelésével. A fejlesztés sajátos tartalmi hangsúlyai a *kooperatív*² és a *reflektív*³ tanulás módszertani alkalmazásainak kiterjesztésében, valamint az *inklúziót* befogadó felsőoktatási környezetként is értelmező törekvéseiben mutatkoznak meg.⁴ A kompetencia-alapúság, az inkluzivitás és a digitalizálhatóság tehát minden tananyag-fejlesztés alapelve volt.

II. Ismeret,- és problémaháttér – fogalmi elhatárolás

II. 1. A *kompetencia*. Kompetenciának nevezzük egy bizonyos feladat vagy szerep teljesítéséhez szüksége tudást vagy képességet. Ez egyrészt a tanárképzés részéről úgy jelenik meg, mint a tanárjelöltben azon készségek, képességek és tudás kialakítását, amelyek az oktatási-nevelési feladat ellátására, a tanárszerep betöltésére alkalmassá teszi.^{5, 6} Ez fontos támpontot nyújt a tananyag elkészítésében. A kompetenciaalapúság a tanár(jelölt)tel szembeni követelményként is megjelenik, hiszen a 2007-es NAT kijelöli azokat a kulcskompetenciákat⁷, amelyek fejlesztése az oktatás elsődleges feladata. A kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyekre az egyénnek szüksége van a *személyes boldoguláshoz és fejlődéshez, az aktív állampolgári léthez, valamint a társadalmi beilleszkedéshez és munkához*. A tananyag összeállításában tehát arra is törekednünk kellett, hogy a tanár kompetenciáit olyan irányban fejlesszük, hogy képessé váljon munkája során a diákok kulcskompetenciáit fejleszteni. A *tudás* - szerveződési formái szerint - három alakban jelenik meg: szakértelem - szakterülethez kapcsolódó tudás, műveltség - társadalmilag értékes tudás, kompetencia - készségek, képességek rendszerre szerveződése. Mivel a kompetenciát Csapó⁸ pszichológiai meghatározottságú rendszernek nevezi, ezért a következőkben a kompetencia és az emlékezeti rendszerek összefüggését mutatjuk be. Az információ tárolása és tudássá szervezése különböző formákban lehetséges. A tudás annál szilárdabb és maradandóbb, minél többféle leképezése létezik agyunkban (gyakran a különböző emlékezeti rendszerek különböző agyi régiókat „használnak” a tároláshoz). Éppen ezért fontos, hogy a kompetenciák pszichológiai megközelítésében ismerjük az alábbi felosztást. Explicit (vagy deklaratív) emlékezetnek nevezzük az emlékezet azon formáját, amely hozzáférhető tudatos (általában) nyelvi énünk számára. Az itt tárolt emlékek lehetnek szemantikusak, mintegy szótárszerű, ismeret jellegű tudás egy adott dologról, illetve epizodikusak, tehát saját életünk eseményéhez / eseményeihez kapcsolódóak. Implicit (vagy procedurális) emlékezetnek a tudatosság számára nem hozzáférhető, de mégis használt / használható tudást nevezzük. Ide tartoznak többek között a készségek és az előfeszítés (nem tudatos előzetes beállítódás

hatása). Az oktatásban sokáig a szemantikus emlékezetben tárolt tudás / információ volt középpontba állítva. A kompetenciaalapú oktatás a többi emlékezeti formát is aktívan bevonja a tanulásba, leginkább a készségekre koncentrálna. Ugyanakkor, különösen a tanári hivatás tekintetében nem tekinthetünk el az epizodikus memóriatárban tárolt autobiografikus (saját élettörténetre vonatkozó) emlékektől sem. Itt ugyanis olyan releváns információk lehetnek, mint például „hogyan viselkedik egy tanár”, „Mit tett a kémiantanárom, amikor nem készültem fel a dolgozatra” és hasonlók. Ezek az emlékek könnyen interferálhatnak (serkentő vagy gátló módon kölcsönhatásba léphetnek) a szemantikus tárban lévő emlékekkel (mit ír a pszichológia, neveléelmélet arról, hogyan viselkedik egy tanár, mit tegyünk, ha a diákunk nem készül fel a dolgozatra). A fejlesztendő tananyag tehát kompetenciaalapú ebben a megközelítésben, amennyiben a szemantikus tudás (ismeretek, tények) mellett az információ procedurális emlékezetben való rögződését is elősegíti, gyakorlatban is alkalmazható tudást eredményez. Feladatok, helyzetgyakorlatok kialakíthatnak olyan készségeket, amelyek a tudatos, nyelvi hozzáférés hatókörén kívül működnek, lehetővé téve például a felismerést explicit tudás nélkül. Előfeszítésként a szemlélet kialakítása lehet fontos, amely szintén nem tudatos formában arra van jelentős hatással, hogy egy helyzetet hogyan észlelünk (lehet, hogy a tanár(jelölt) nem tudja elmondani, mi is az empátia vagy a megértő szemlélet, megléte az implicit memóriában mégis jelentősen befolyásolja azt, hogyan észlel egy tantermi helyzetet.) (Láng András)

II. 2. Az *inkluzivitás*. Az 1990-es évtizedtől Európában az innovációs kihívások a következő kulcsszavakkal jellemezhetők: *demokrácia, humanizmus, globalizáció, professzionalizmus*. A demokrácia, az oktatás demokratizálódása feltételezi az *önálló, öntevékeny személyiséget*. A tanulási folyamatban résztvevőknek képesnek kell lenniük az önálló cselekvésekre és az öntevékenységre. Az oktatás humanizálása, emberközpontú szervezése, irányítása, folyamata megkívánja az együttműködésre való hajlandóságot és a kompromisszumkészséget a tanártól és diáktól egyaránt. Az inkluzív pedagógia az ép és fogyatékos gyermekek nevelési eszményeinek egyenértékűsége, míg az integratív pedagógia az ép és fogyatékos gyermekek együttnevelése. A nem fogyatékos és fogyatékos állapot között nem húzható éles határ, hisz a gyermekek nagy részénél előfordulhatnak olyan reverzibilis állapotok – részképesség-zavarok –, amelyek a többségi pedagógián belül terápiás természetű speciális ellátást igényelnek. E felismerések révén a többségi pedagógián belül létrejött a képességkorrekciós pedagógia, amely jelentősen hatott az iskolai gyakorlatra. Az inkluzív pedagógia egy iskolai átalakulási reformként értelmezhető, amelynek eredményeként az iskola alkalmassá válik minden egyes gyermek nevelési szükségletének kielégítésére. A különböző kisebbségekkel, így a sérült gyermekekkel és felnőttekkel foglalkozó tudományok és tevékenységek csak rövid múltra visszatekintő kérdése az inklúzió. Hangsúlyosabbá válása abból ered, hogy a társadalmi intézmények demokratikus működése teret enged azoknak a humanitárius értékeknek, amelyek az egész közoktatás rendszerének alapjául szolgálnak, illetve annak a jognak a felismeréséből és széleskörű elfogadásából, hogy mindenkinek joga van az iskolai oktatásra. A közoktatás rendszereinek fejlődése során a normál és a speciális tantervű oktatási rendszerek egymás mellett fejlődtek ki, kevés átjárási lehetőséget biztosítva a tanulók számára. A speciális igényeket kielégítő intézmények nem kínáltak valós megoldásokat a tanulók összetett pedagógiai problémáira. Erre a pedagógiai kihívásra jelent újfajta szemléleti és szervezeti megközelítést az inkluzív oktatás, amelynek célja az egymás mellett működő két oktatási rendszer (normál és speciális tantervű) ötvözése, mégpedig úgy, hogy mindegyik megtarthassa erősségeit. Az így létrejövő inkluzív oktatás azon a szemléleti változáson alapul, amely szerint az iskolának alkalmazkodni kell a beiskolázott fiatalok körében tapasztalható szociokulturális, képességbeli és a tanulási szükségletekben megnyilvánuló sokféleséghez. Az oktatásnak a fiatalok igényeit részrehajlás nélkül kell kielégítenie, és kerülnie kell, hogy

bárkit vagy bármelyik alcsoportot előnyben részesítse egy másikkal szemben. Az ilyen iskola tehát az iskolai populáció szerves részeként kezeli a speciális igényű fiatalokat, akik nem olyan alcsoportot alkotnak, amely különleges bánásmódot igényel. Az iskola küldetése minden fiatalra nézve az, hogy elismerje jogait, segítse őket a személyes fejlődésben és felkészítse őket a cselekvőképes életre, akik képesek vállalni a képességeik szerint nekik leginkább megfelelő feladatot. Mindenkinek hinnie kell, hogy a különbözőségek nem sajnálatosak, hanem üdvözlendők, és hogy minden fiataalt szívesen látnak az iskolában. Az inkluzív iskola kulcsfogalmai a „gyermekközpontúság” és a „differenciálás.” 1994-ben az UNESCO 92 ország kormánya, 25 nemzetközi szervezet kiadta a Salamancai Nyilatkozatot, mely az inklúziót jelölte meg alapfogalomként. Egy akciótervet készítettek, mely megköveteli, hogy minden gyereket helyezzenek el többségi iskolában függetlenül fizikai, értelmi, társadalmi, érzelmi és nyelvi képességeitől vagy más szükségleteitől. A nyilatkozat értelmében a nemzeti és helyi szabályzatoknak elő kell írniuk, hogy a speciális igényű tanulók a lakóhelyhez legközelebbi intézményben kapjanak helyet, ahova akkor is járna, ha nem lenne fogyatékos.⁹ Az elmúlt 15 évben számos országban történt elmozdulás az inklúzió irányába. A pedagógusképzés fontos feladata, hogy biztosítsa a hallgatók számára, hogy egyetemi tanulmányaik folyamán sokféle, különböző képességű, társadalmi háttérű és adottságú gyermekkel találkozzanak. Az inklúzió megvalósításának egyik alapfeltétele a professzionalizmus irányába való elmozdulás szükségessége. A tanári professzionalizmus feltételezi a magas szakmai elméleti tudást, a minőségi gyakorlati megvalósítást, a pedagógus kompetenciáját az ismeretek, jártasságok, készségek, viselkedésformák megszerzésének legcélravezetőbb módjaiban, a tanítás-tanulás általános és speciális folyamataiban. A pedagógusképzés folyamatában olyan szakmai hozzáállást kell a pedagógusjelöltekben kialakítani, amely a gyermeket állítja a középpontba, amely a tiszteletet és a törődést hangsúlyozza, és amelynek célja, hogy a gyermekek által megszerzett tudást és az általuk átélt élményeket a pedagógusok is átérezzék, megértsék. Képzésükben az alkalmazkodó oktatásra¹⁰ való felkészítésre kell a hangsúlyt helyezni, amely az inkluzív közoktatás terén alapvető kritérium. Az alkalmazkodó oktatás az inkluzív oktatás megvalósításának egyik lehetséges módja. (Di Blasio Barbara)

II. 3. *A digitális tananyag.* A szkennelt¹¹ és ezáltal digitalizált hagyományos tankönyvek, vagy annak részletei a digitális¹² tananyagok első generációja. Digitalizált tartalomnak tekinthetünk egy oktató videofilmet, vagy mesefilmet is, de ez is inkább csak egy elemét (modulját) adja egy „valódi” digitális tananyagnak, mintsem maga legyen „a” digitális tananyag. Az oktatófilm, vagy egyéb digitális mozgókép, mint digitális tartalom jelentősége - az interaktív tábláknak¹³ köszönhetően - szerves részét képezi a digitális tananyagoknak. Az első generációhoz tartozó digitalizált tartalmak önmagukban tipikusan nem interaktív médiák, többnyire csak passzív szemlélődést, lejátszást, olvasást tesznek lehetővé. A második generációs digitális tananyagok alapvető tulajdonsága, hogy eleve digitális író-, és szerkesztőeszközökkel készülnek, kifejezetten számítógépes felhasználásra: a valamilyen bemutató-szerkesztő programmal elkészített, és a számítógépen, aktívtáblán lejátszott (saját) digitális tartalmak (Internet, multimédiás elemek használata, képek, animációk), az *interaktivitás* lehetősége (tesztek, elágazások, választási lehetőségek formájában). A hagyományos tankönyvszerkesztési modellt követik és leginkább a nyomtatott könyvet egészítik ki, többnyire módszertani leírás is tartozik hozzájuk, ezért ezeket akár önállóan, valódi tananyagként is lehet használni. A harmadik generációs digitális tananyagok a NAT-¹⁴hoz illeszkedő digitális tartalmakat jelentik, az alábbi jellemzőkkel: interaktívak (a résztvevő aktív cselekvése szükséges a tanulási folyamatban), multimédiásak, (kevesebb) szöveg, (több) álló- és mozgókép, többlehang. Gyakran alkalmaznak hivatkozásokat (a lineáris tanulási modellel szemben ezek mátrix jellegűek: lehet „bolyongani”, „ugrálni”), önálló tananyagként

is megállják helyüket, módszertani útmutatóval ellátottak. Nyomtatott anyag (ha van), kiegészítheti a digitális anyagot, a tanulás és a számonkérés folyamata szorosan összeolvad (az egyes ismeretanyag modulokat interaktív teszt zárja, valamint maga az anyag is olyan, hogy továbblépni csak helyes válasz(ok) esetén lehet). Kollaboratív, interaktív, digitális tartalom: a negyedik generáció. Az internet, mint kommunikációs közeg, megteremtette a (globális) kollaboráció lehetőségét. Megjelennek az olyan digitális tartalmak, digitális tananyagok, melyek egy közösség produktumai (szemben az előzőleg leírt modelleknél, ahol legtöbbször egy szerzős, vagy egy kis létszámú, zárt szerzői kollektíva produktumával találkozunk)¹⁵. A hagyományos dokumentum-gyűjtemény (portfólió), mely egyszerre szolgálja az értékelési és összegzési funkciót ma nem ismeretlen az oktatás világában. Csaknem a papír-alapú dokumentum-dossziéval egy időben ennek az innovációnak a *digitális, elektronikus* változata, az ePortfólió is megjelent. Az elektronikus dokumentumgyűjtemény előnye, hogy tartalmazza a papír-portfólió minden előnyét azzal a többlettel, hogy az elektronikus adattárolás (minden egy helyen), az áttekinthetőség, az archiválhatóság, aktualizálhatóság, a multimédia használatát a megjelenítésben, az irányított megosztás perspektíváit is kinyitotta, miután az ePortfólió főként webes felületen honos. Ehhez azonban elengedhetetlen *valamely elektronikus tanulási környezet* működtetése. (Mrázik Julianna)

III. A pályázati irányelvek megjelenítése: a tervezett digitális tananyagok. A fő kompetencia-területek közül – az anyanyelvi kommunikáció, az idegen nyelvi kommunikáció, a digitális kompetencia, a tanulás tanulása, a személyközi és állampolgári kompetenciák, a vállalkozói kompetencia, a kulturális kompetencia – csaknem mindegyikre fókuszálnak az egyes tananyagok, közöttük sajátos átfedésekkel, bölcséleti hagyományokból következően. Az itt következő digitális tananyagok mindegyike adaptálható valamely elektronikus tanulási környezetbe. (Mrázik Julianna)

III. 1. Az idegen nyelvi kompetencia fejlesztését célzó tananyagok:

A digitális tananyag címe	A tananyag célja	A tananyag fejlesztője
Olasz, mint idegen nyelv tanítása”	Számos tanulmány vizsgálja az idegen nyelvek tanítását hazai körülmények között, ám a kétségkívül meglévő számos közös vonása mellett minden nyelv tanítása rendelkezik különleges, csak az adott nyelv és kultúra közvetítésére jellemző vonásokkal is. Az eddigi résztanulmányok és a külföldi tapasztalatok is azt mutatják, hogy szükség van az adott kontextus helyzetét figyelembe vevő, speciális tanulmányok végzésére, s ezek eredményeinek beépítésére a jövőbeni tanárok képzésébe, illetve képessé kell tenni őket ilyen jellegű kutatások végzésére	Józsa Judit PTE BTK Olasz Szeminárium
Komparatív pragmatika és interkulturális kommunikáció	A kommunikációt szűken és elégtelenül értelmező jelenlegi „nyelvoktatás” helyett, a globalizálódó világ kommunikációs igényeit hatékonyabban kielégítő lingvakultúra – azaz a verbális nyelv felettes szemiotikai rendszere – oktatása bevezetése.	Lendvai Endre PTE BTK Szláv Filológia
Digitális jegyzet némettanár szakos hallgatók számára	A szaknyelvi kompetencia fejlesztése, amely jelenti egyrészt a szakdidaktikai terminusok ismeretét. Másrészt, hogy a hallgató nyelvi felkészüljön a tanórák német nyelvű vezetésére. Kiemelten fontos cél, hogy a hallgatók szakmailag megalapozva, egyéniségük és célcsoportjuknak megfelelően tudjanak választani tankönyvet, legyenek képesek a tankönyv hiányosságait felismerni és saját fejlesztésű anyagaikkal ellensúlyozni. Kontrasztív megközelítésben tárgyalja az idegen nyelv oktatását, azaz figyelembe veszi a tanulók anyanyelvét	Reder Anna – Szendi Zoltán PTE BTK Német Nyelvű Irodalmak
La comunicazione e la linguistica italiana	Annak bemutatása, miként funkcionál a nyelv, a nyelvi rendszer és annak különböző kategóriái a kommunikáció folyamatában. A nyelvi rendszer hierarchikus felépíttségének tükrében elemzi az egymással kölcsönös logikai viszonyban álló legfontosabb kategóriákat és tartalmakat. A hallgatók általános és olasz nyelvészeti látóterét kívánja szélesíteni a legmodernebb szakirodalmi anyagok felhasználásával oly módon, hogy különböző elméleti megközelítések bemutatásával fejleszteni tudja kritikai és elemző kompetenciájukat is.	Tóth László PTE BTK Olasz Szeminárium

III. 2. A személyközi, a kulturális kompetencia fejlesztésére irányuló tananyagok

A digitális tananyag címe	A tananyag célja	A tananyag fejlesztője
Játék, hobbi, szabadidő	A tananyag célja, hogy a pedagógiai és pszichológiai tartalmak segítségével készítsen fel a 3-12 éves korosztály játéktevékenységével és játékos időtöltésével kapcsolatos nevelési programok kialakítására és megvalósítására, a játék-kultúra és a pedagógiai kultúra fejlesztésére. Adjon módszertani segítséget a szabadidős tevékenységek szervezéséhez, az öntevékenység segítéséhez, az egyéni képességeknek megfelelő, differenciált foglalkozás megvalósításához.	Bús Imre PTE IGYFK Pedagógusképző Intézet
Inklúzió a felsőoktatásban	Az inklúzió minden szintjét, színterét a hallgatók számára hozzáférhetővé, megismerhetővé és elsajátíthatóvá tegye. Ugyanakkor annyiban <i>többfedelű</i> , hogy a hallgatók tanulási-tanítási folyamatának nem csupán tananyagszerű, megtanulandó részeleme kíván lenni az inkluzív nevelés, hanem oly módon történhessen a tananyag-egységnek elsajátítása, hogy az módszertanában se menjen szembe saját állításaival. Főbb irányok: <i>Az inklúzió mint egy társadalom alapvető és kollektív attitűdje; mint a tanárszakos hallgatók alapvető attitűdje; az inklúzió taníthatósága a felsőoktatásban (fogalmi keretek, mint alkalmazott metodológia); mint praxis: a felsőoktatás szereplői.</i>	Forray R. Katalin PTE BTK Neveléstudományi Intézet
Tehetség és kreativitás	A digitális tananyag célja a tehetségre utaló jeleknek minél korábbi felismerése és a kondicionálás személyre, csoportra szabott feltételeinek megteremtése. Kiemelt feladata a vizuális gondolkodás és közlés képességeinek, módjainak, eszközeinek elsajátítása. A tananyag bemutatja a differenciálási képességeket a tehetség típusok területén. Tárgyalja a különböző szelekciós, absztrakciós redukciós, transzformációs képességeket igénylő feladatok tervezéséhez és megoldásához szükséges ismereteket. Követelménye, hogy a hallgató ismerje és alkalmazza azokat az általános	Fusz György PTE IGYFK Pedagógusképző Intézet

	törvényszerűségeket, amelyek alapján az egyes tehetség típusok specifikus jegyei a legmegközelítőbb pontossággal bemérhetők. Ismerje fel a bizonyos területeken alulteljesítő, más területeken ígéretes teljesítményekre képes (hátrányos helyzetben, vagy fogyatékkal élő) tehetségeket. A vizuális közlés területén szerzett jártasságok épüljenek össze a többi művészeti ágban szerzett tapasztalatokkal komplex művészeti kommunikációs képességekkel.	
Magatartászavar komplex megközelítésben	A tananyag célja a gyermekközpontúságra és a differenciálásra épülő pedagógiai szemlélet új aspektussal történő megerősítése, az inklúzió, az integráció és az intervenció irányelvének hangsúlyozása, érzékenyítés a magatartási zavarral küzdő gyermekek problémáinak komplex feltárása és megoldása iránt. Az új interdiszciplináris tudástartalmak elsajátításával a hallgatók képessé válnak a tájékozódásra a magatartászavarral foglalkozó tudományok szakirodalmában, szaknyelvében, a diagnosztika, a prevenció, az aktív kezelés és a rehabilitáció gyakorlatában. A tananyag komplex megközelítésben mutatja be a gyerekek megismerésének objektív módszereit, a magatartási problémák kultúrtörténetét, okait, tüneteit, fogalomrendszerét, etiológiáját és az integrációt segítő programokat, modelleket, módszertani elemeket.	Kurucz Rózsa PTE IGYFK Pedagógusképző Intézet

A digitális tananyag címe	A tananyag célja	A tananyag fejlesztője
Szemelvények a pedagógiai pszichológia tantárgyhoz	A tananyag a normál pszichológiai jelenségeket, hanem az ettől eltérő egyéni fejlődési utakat, jellemzőket is bemutatja. Különös figyelmet szentel a kulturális hatásoknak, a testi vagy mentális betegséggel, fogyatékkal élők helyzetének. Az önreflektív, önismeretet célzó kérdések lehetőséget biztosítanak arra, hogy a különböző élettörténettel rendelkező hallgatókat egyénileg is megszólítsuk, segítsük élményeik feldolgozását, integrálását. Esetbemutatókkal alkalmassá teszi a hallgatókat az osztálytermi jelenségek szakszerű leírására. Megtanulnak pszichológiai szempontból, pszichológiai fogalmakban gondolkodni pedagógiai helyzetekről, a fejezetek végén található ellenőrző kérdések alkalmat biztosítanak a hallgatóknak arra, hogy a tanulók aktív, önálló tanulással sajátítsák el a tananyagot.	Láng András PTE BTK Neveléstudományi Intézet
Kooperatív technikák	A digitális tananyag célja, hogy a hallgatók az <i>inkluzív oktatási környezet</i> kialakításával és a kooperatív tanulásszervezésre épülő keretek között, sajátélményű tapasztalatokra építve, ismerjék meg az együttműködő tanulás szervezésének elméleti alapjait, alapelveit, feltételeit, módszereit, lehetőséget adva a saját tervezésre és kipróbálásra. A hallgatók olyan új tudásra tegyenek szert, hogy azt az új követelményekhez és változó szakmai környezetben is tudják alkalmazni. Rendelkezzenek az adott közegben való eredményes tevékenységhez szükséges ismeretek, elméleti és gyakorlati készségek, attitűdök, érzelmek, értékek és etikai jellemzők, valamint motivációk összességével, <i>módszerkompetenciákkal, társas és személyes kompetenciákkal</i>, amelyek megléte elősegíti, illetve lehetővé teszi a kooperatív munkatevékenység hatékony és eredményes elvégzését.	Orbán Józsefné

III. 3. A tanulás tanulása kompetencia fejlesztését célzó tananyagok

A digitális tananyag címe	A tananyag célja	A tananyag fejlesztője
Fogyatékossgal élő hallgatók egyetemi szintű koordinálása. Esélyegyenlőség biztosítása a sajátos képzési igényű hallgatóknak.	Hozzájárulás a sajátos képzési igényű felsőoktatásban tanuló hallgatók integrációjához különböző tudományterületekről/munkaterületekről érkező oktatók és más az oktatás minőségét fejlesztő személyek részére/bevonásával. A „befogadó egyetem” ideájához közelíteni az oktatási és a valódi esélyegyenlőséget szolgáló egységek munkatársainak módszertani kultúráját. Segítő beszélgetéseket szervezni az érintett hallgatók és velük kapcsolatban álló munkatársak közös tevékenységeinek, problémáiknak megoldásához	Adonyiné Gábori Mária PTE BTK Neveléstudományi Intézet
Andragógiai alapok	A tananyag egyik legalapvetőbb célja tudatosítani a tanárjelöltekben, hogy az iskolarendszerű oktatásban való részvétel olyan eleme az egész életen át tartó tanulás folyamatának, melyben kialakul, megalapozódik a diák későbbi tanuláshoz való viszonya és értékrendje.	Bajusz Klára PTE FEEK
„Tantervezés – Lehetséges kérdések és válaszok a curriculumfejlesztéshez”	A tervezett tananyag azt a – produktív egyéni és csoportos hallgatói részvételre mozgósító – tananyag-tartalmat bontja ki, amely a pedagógiai fejlesztések (azon belül is a tanulási/tanítási programfejlesztések) terén érvényes alkotó folyamattervezéshez szükséges.	Bárdossy Ildikó
Inkluzív pedagógia	Kiindulópontja nem kizárólag szociológiai, szociolingvisztikai, hanem pszichológiai, szociálpszichológiai hangsúlyokon nyugszik, és naprakész megközelítésű, nemzetközi tapasztalatokat mutat be (EU és USA). Párhuzamok és tanulságok – oktatásügyi kihívások a hazai cigányság körében versus más kisebbségek határainkon túl. Színházi nevelési foglalkozás: Pygmalion; közreműködik az Escargo Hajója (Óvári Csaba drámapedagógus vezetésével). Módszerei: kooperatív technikák,	Dezső Renáta Anna Neveléstudományi Doktori Iskola

	hallgatói kiselőadások (magyar, angol, német, francia nyelvű szövegek alapján), Disputa (fókuszban a szegregáció – integráció), Szemléltetett (ppt), interaktív előadás, Filmvetítés -és elemzés, dokumentumfilmek iskolákról: Lauder Javne, Gandhi, játékfilmek: A diadal, Saját szavak, Az osztály, My Fair Lady – részletek.	
Az inkluzív pedagógia feladatai a pedagógusképzésben	A pedagógusképzés fontos feladata, hogy biztosítsa a hallgatók számára, hogy egyetemi tanulmányaik folyamán sokféle, különböző képességű, társadalmi háttérű és adottságú gyermekkel találkozzanak. Az inklúzió megvalósításának egyik alapfeltétele a professzionalizmus irányába való elmozdulás szükségessége. A tanári professzionalizmus feltételezi a magas szakmai elméleti tudást, a minőségi gyakorlati megvalósítást, a pedagógus kompetenciáját az ismeretek, jártasságok, készségek, viselkedésformák megszerzésének legcélravezetőbb módjaiban, a tanítás-tanulás általános és speciális folyamataiban.	Di Blasio Barbara PTE BTK Neveléstudományi Intézet
Pedagógiai nézetek	Megalapozza a tanári szakma tanulását jelentő szakmai önfejlesztő folyamatot, lehetőséget nyújt a hallgatók tanulóként szerzett élményeinek elemzésére és értékelésére, a pedagógiai nézetek feltárására; segít megszerezni, szakmailag érvényes fogalmakká, összefüggésekké szervesíteni a hallgatók korábbi tanulmányaiból előhívható adekvát ismereteket; hozzájárul a tanítás tudományos megalapozásához. A kurzus elvégzése a hallgatónak esélyt ad arra, hogy a saját helyzetével, addigi és további fejlődésével <i>értelmező, értékelő és felelős viszonyba</i> kerüljön. Ez lehetővé teszi, hogy a képzésben eredményesen lehessen a tanári munkához szükséges kompetenciákat a képzők oldaláról <i>értelmezni és fejleszteni</i> , a hallgatók oldaláról pedig ezeket <i>elfogadni és megszerezni</i> .	Dudás Margit PTE BTK Neveléstudományi Intézet

III. 4. Az anyanyelvi és kulturális kompetencia fejlesztésére irányuló tananyagok (történelmi/irodalmi ismeretkörök)

A digitális tananyag címe	A tananyag célja	A tananyagot fejlesztője
Irodalom, film, irodalomtanítás	A kurzus a magyar szakos tanárképzés fontos témáját, területét dolgozza ki. Fő célja egy olyan tantárgy kialakítása, amely egy-egy kulturális terület elméletének és közvetítési gyakorlatának kapcsolatát mutatja be, alakít ki ezzel kapcsolatos fejleszthető tanári kompetenciákat. Speciális cél az, hogy a tárgy összekapcsolja az irodalom hagyományosan kidolgozottabb és a film meglehetősen új elvi, elméleti kérdéseinek tanítással kapcsolatba kerülő ismereti és készségi kompetenciáit	Bókay Antal
Forrásközpontú történelemoktatás	A történelemtanítás esetében ez jelenti a forrásközpontú oktatást (ami egy csomó kompetencia fejlesztésére is alkalmas egyben). Célunk, hogy az egyetemi képzés során alaposan elsajátítsák a hallgatók a közoktatásban használható forrástípusok kezelésének, elemzésének, feldolgozásának módjait, ismerjék ezek „lelőhelyeit” és lehetőség szerint a képzés során alakítsanak ki egy saját forrásbázist, amit tanárként már használni tudnak.	Dévényi Anna
Kommunikáció és fejlődés	Az információ tárolása, átadása, értelmezése a kezdetektől a kommunikáció meghatározó alapfogalma. Az információval való „bánás” a tanári hivatásban nem csupán az átadandó tananyag mennyiségi szempontjából fontos (vagy az átadás mikéntje szempontjából), hanem abból is, hogy a kompetenciaalapú oktatás keretében milyen státusza van az információ korszerű forgalmának, azaz a problémamegoldás keretében – annak kommunikatív szempontjait a középpontba helyezve – hogyan gondolkodunk az információról. A inkluzivitás eszményét magáénak valló oktatási paradigma a kisgyermekkorai fejlesztésben is helyet követel magának. Mindez jelen digitális tananyagban egyrészt a gyakorlatorientáltságot jelenti (a képzés sajátosságos fejlesztő szempontjainak a fokozott érvényesítését),	Horváth Béla egyetemi tanár és munkatársai PTE IGYFK Irodalomtudományi és Nyelvészeti Intézet

	másrészt a társadalmi kommunikáció vizsgálatának diszciplináris szempontjából fontos érintkezési pontoknak (társadalomelmélet, kommunikációelmélet, kulturális antropológia, média-elméletek stb.) a tananyagba való beemelését. Utóbbi szemponttal szemben prioritást az adott életkornak megfelelő interperszonális, nem-verbális és kultúráközi kommunikációs tudások, ismeretek élveznek. Különösen fontosak az anyanyelvi kompetencia elemei az oktatás során, hisz a gondolatok, érzések komplett kifejezésének kompetenciája a kulturális és társadalmi kommunikációban, a kulturális kontextusokban az egyén társadalmi helyét, lehetőségeit lényegesen befolyásoló tényező. A tananyag a személyközi kompetenciák és a kommunikációs készségek közti szoros összefüggésekre is figyel. A tananyag összeállításának multimedialis szemlélete – mint alap – lehetővé teszi, hogy benne érvényesüljön az interaktivitás és a kollaboráció elve.	
A vers ellenforradalma - a nyugat-európai vers magyar nyelvű alkalmazásának hagyománya	Az irodalmi közoktatás a másodlagos jelentések kultuszát terjeszti, a szavakét. Pedig a megállapodásos jelentés csak beszéd – a kompozíció tett. A primér elveken, generális mintázatokon keresztül lehet úgy tanítani irodalmat, hogy a szerzők csak alkotás (műfordítás, imitáció, átirat) után kerüljenek szóba; így a diák megszereti őket, miután renovált valamit belőlük a maga munkájával, és miközben ezt megírja, filológiai és struktúra-, műfajelméleti, -történeti kutatásokat végez, tanul¹⁶.	Horváth Viktor PTE BTK Irodalomtudomány
Első - és másodnyelv elsajátítás	A tantárgy áttekintést nyújt a gyermekkori nyelvsajátítás-nyelvtanulás jellemzőiről, problémáiról, a témában folytatott jelentősebb kutatásokról a 3-12 éves korosztályra vonatkozóan, integráltan tárgyalva az L1, L2, L3 stb. nyelvek fejlődését. A tantárgy ötvözi azokat a pszicholingvisztikai, szociolingvisztikai és	Klein Ágnes

	nyelvpedagógiai ismereteket, amelyek a gyermekkori (egy vagy több) – intézményes és családi - nyelvelsajátításra, annak folyamatára, kereteire vonatkoznak. Aktuális ismereteket ad a gyermekkori nyelvtanulás-nyelvelsajátítás kutatásának eredményeiről, valamint azok nyelvpedagógiai vetületéről. Tudatosítja, hogy az anyanyelvi és idegen nyelvi képességek fejlődése-fejlesztése csak egységes szemléletben eredményes, valamint, azt hogy a nyelvi képességek meghatározói az alapozó szakaszban az iskolai eredményességnek. Célja a hallgatók nyitottá tétele a két- ill. többnyelvű kommunikációs kompetencia kiépítésére.	
Műelemzés, írásművelés	Olyan digitális egyetemi tananyag létrehozása, amely támpontokat és módszertani segítséget ad a magyar szak (irodalom félészak) MA képzésben részt vevő hallgatóknak a középiskolai tanításra való felkészülésben, annak érdekében, hogy az átadott tudás a tényismeret mellett az alkalmazás/gyakorlat szintjén is jelen lehessen. A „Műelemzés, írásművelés” anyag a következő területekre terjed ki: szövegértés; kulturális ismeretek, háttértudás; interpretációs eljárások (irodalomtudomány, ill. etika); szövegalkotás; diskurzus/vita. E területek, részterületek szerkezeti egységként (részegységként) kapnak helyet a tananyagban	Mekis János, Z. Varga Zoltán
Irodalom, kultúra, művészet, média – az interdiszciplináris, az interkulturális és az intermediális közéletismód szerepe a szövegértés kompetencia fejlesztésében	A kulturális, a vizuális és a mediális fordulat eredményeinek alkalmazása az irodalomoktatásban, különös tekintettel a szövegértés és szövegértelmezés kompetencia alapú fejlesztésére. A kultúra, a művészetek, a média, az irodalom fogalmának megváltozása az elméleti és történeti vizsgálódásokkal – kritikai kultúrakutatás, digitális kultúra, művészetfilozófia, médiafilozófia, irodalomelmélet, irodalomtörténet – egy időben szükségessé teszi a szövegértés és a szövegértelmezés gyakorlatának megváltoztatását is	Orbán Jolán
Biblioterápia – élő irodalom ma	Az irodalom szakmaiságát nem sértő, hanem abba illeszkedő alkalmazásmód, amely az irodalom létmódjából	V. Gilbert Edit

	következik. Összefoglalva: segít élni, boldogulni egzisztenciális léhelyzeteinkben sajátosságosan mediáló természetével. A kooperáció, kompetencia és inkluzivitás magasfokú érvényesítése mellett e kurzus messzemenően gyakorlat, élet- és tevékenységorientált. A tanári hivatáshoz, az irodalomtanításhoz az eddigi képzési rendet tekintve szokatlan, különleges fogódzókat nyújt.	
Теоретический учебник по методике (módszerelméleti kézikönyv)	История обучения русскому языку в Венгрии; языковая политика в Европе и положение русского языка; общеевропейские компетенции владения русским языком, профессионально-ориентированные языковые умения учителя в соответствии с Европейским языковым портфелем; современный урок русского языка; основные характеристики текста и организация работы с текстами; виды речевой деятельности (рецептивные и продуктивные), контроль знаний, навыков и умений учащихся; проектная работа	Végyári Valentyina PTE BTK Szláv Filológia

III. 5. A digitális kompetenciát célzó tananyag

A digitális tananyag címe	A tananyag célja	A tananyagot fejlesztő tanszék és felelőse
ePortfólió – és ami mögötte van	A tananyag célja, hogy az oktatásban is jól alkalmazható (mobil, internet és digitális) eszközöket <i>hogyan lehet hatékonyan alkalmazni</i> a különféle oktatási célokra; milyen új tudást és kompetenciákat igényelnek, <i>s miképpen lehet szert tenni mindezekre</i>; valamint az elektronikus tanulási környezetekről ejt szót, miközben ezekben az <i>eligazodást</i> segíti a tanár (jelöltek) számára úgy, hogy maguk is részesei lesznek az <i>innovációnak</i>.	Mrázik Julianna PTE BTK Neveléstudományi Intézet
Bevezetés a vizuális kultúra sokféleségébe II	A célkitűzés az, hogy egy olyan szöveg álljon rendelkezésünkre, mely szellemi-	Tarnay László

	szemléleti keret ad a vizuális művészet, s azon belül a mozgókép befogadásához egy alapvetően történeti kiindulópontból, ugyanakkor külön kitérve a mozgóképek kortárs kultúrában betöltött szerepére, hangsúlyozva ez utóbbiak genetikusságát, történeti kapcsolatukat a különböző művészettörténeti korszakokkal. Számos gyakorlati fogódzót, analitikus szempontokat és példákat kínál a vizuális művészeti jelenségek oktatásához, melyek szemléletessé teszik az alapvetően elméleti. Kapcsolódási pontként szolgál a szakon oktatott művészetelméleti és művészettörténeti tárgyak számára.	
A filmművészet humánökológiai nézőpontból	Transzdiszciplináris szemléletmód elsajátítása a bölcsészettudományok, a művészet és a természettudományok egymásra ható folyamatain keresztül. Koncepció: a humánökológia és a filmművészet elvi, szemléleti, etikai alapjainak megismerése nyomán igyekszik feltárni, elemezni az egymást kölcsönösen feltételező, meghatározó és módosító összefüggéseket. A tudományterületek elméleti tézisei gyakorlati, filmművészeti példák által válnak szemléletessé.	Turnacker Katalin

¹ A jelen összefoglaló tanulmány a pályázati szöveg elemei, a tananyagfejlesztők előzetes vázlatai, valamint a téma szakértői elméleti alapozásának bázisán jött létre.

² Ez a tanulási mód olyan tanulási szituációkban működőképes, amikor a diákok párokban vagy kiscsoportokban együttműködnek, közös feladatot, problémát oldanak meg, közös témát kutatnak, közös értelmezések, „jelentésteremtések” alapján hoznak létre új gondolatokat, alkotnak produktumokat. A tanulási folyamatot a kapott, vállalt, és/vagy választott feladatok iniciálják, s a diákok együttműködést célzó interakciói működtetik. E tanulás fontos alapelvei a szemtől-szemben kommunikáció, a kölcsönös függőség, a megosztott felelősség, az egyéni számonkérhetőség, a szociális képességek elemi megléte. In: Bárdossy Ildikó Dudás Margit (2008 szerk.): *Európa Kulturális Fővárosai és a Kultúrák együttélése*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs

³ A reflektív irányzat a narratíva-használatra, az önéletrajzi módszerekre fókuszál, hogy segítségükkel felszínre kerüljön a saját tanulásra vonatkozó megértés. Minthogy a tanulást érő személyes és társas hatások között gyakran ellentét feszül, sokszor történt kísérlet arra, hogy létrehozzák a két forma szintézisét, a rendszerben való gondolkodás. (Senge, P., McCabe, C. N. H., Lucas, T., Kleiner, A., Dutton, J. és Smith, B. (2000): *Schools that Learn. A Fifth Discipline Fieldbook for Educators, Parents and Everyone Who Cares About Education*. Nicholas Brealey Publication, London. In: Bognár Mária (2004): *Oktatásfejlesztés, iskolafejlesztés az ezredfordulón*. Új Pedagógiai Szemle, 50. évf. 1. sz. 40-58.

⁴ Idézet a pályázati szövegből

⁵ E kompetenciakörök felsorolás a 15/2006. sz. (az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről) OM rendeletben megtalálható

⁶ anyanyelvi kommunikáció, idegen nyelvi kommunikáció, matematika és természettudomány, matematikai jártasság, természettudomány és technológia, informatika és kommunikációs technológiák, a tanulás tanulása

személyközi, interkulturális, szociális és állampolgári kompetenciák , állampolgári kompetenciák
vállalkozói készségek, kulturális tudatosság (multi és interkulturalitás)

⁷ A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 202/2007. Korm. rendelettel módosított 243/2003 Korm. rendelet

⁸ Csapó B. (2004): Knowledge and competencies. In: Jos Letschert (szerk.): *The integrated person. How curriculum development relates to new competencies*. CIDREE, Enschede. 35-49.

⁹ Salamancai Deklaráció (1994) Nyilatkozat és cselekvési keretterv a speciális oktatásról, UNESCO (1994)

¹⁰ Az alkalmazkodó oktatás jelentése szerint: „minden gyermeket - annak nemétől, az általa elért tanulmányi eredménytől, az esetében fennálló tanulási nehézségektől, illetve fogyatékosságtól, társadalmi, illetve kulturális háttérétől, anyanyelvétől vagy vallásától függetlenül - megilleti, hogy a számára leginkább megfelelő módon, a szükségleteihez leginkább illeszkedő formában tanulhasson...”

¹¹ Szkennel (scanner): Olyan adatbeviteli eszköz, mely képeket, rajzokat, ábrákat, vagy szövegeket digitális képpé alakít

¹² A *digitális* szót leggyakrabban a számítástechnika és az elektronika területén használják, különösen azokon a területeken, ahol a való világ információit konvertálják át bináris számokká

¹³ Az interaktív tábla olyan eszköz, amely filctollal írható, szárazon törölhető, úgynevezett Touch Screen felületének (érintőfelület) köszönhetően képes a csatlakoztatott számítógépre továbbítani a táblára írt szöveget/ábrát, melyet a projektor rávetít a tábla felületére.

¹⁴

¹⁵ Psenákova-Mező (2010): *Képességfejlesztés digitális tananyaggal*. Kocka Kör Kiadó

¹⁶ Horváth Viktor: A vers ellenforradalma http://www.prae.hu/prae/articles.php?menu_id=&aid=2390. (Utolsó hozzáférés: 2009. december 28.)